

УДК [002+004+316.42](476)

В. І. Аксьонова
кандидат філософських наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних наук
Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету

ПАТРІОТИЗМ – ФЕНОМЕН ПАРАДИГМИ КОМУНІКАТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

Парадигма філософії освіти є реальним відбитком ідейних знаків часу, починаючи свій «біг» із перемоги війська Б. Хмельницького в битві на Жовтих Водах 16 травня 1684 р., що поступово висвітлює патріотично-комунікативний контекст, долаючи провінційну меншовартість у демократизації національної державності. Мегафізичний вимір міжнародного спілкування в Україні є властивістю складної синтаксичної в обрядах оновлення історіософської комунікації та власної футурологічної самоідентифікації українського поступу як дії відродження «гетьмансько-козацького типу цивілізації» на межі ХХІ ст. Становлення шляхетної козацької думки є також специфічним втіленням у козакофільстві принципів футурологічного становлення феноменології національного духу (ідеї таких учених, як Платон, Й. Фіхте, Г. Гегель, Г. Сковорода, Т. Шевченко, М. Гоголь, С. Франк, Т. Адорно). Еволюційне відтворення Духу соціуму як «гетьмансько-козацького типу цивілізації», вплинувши на взаємозбагачення європейських цінностей, є збагаченням Духу соціуму в площині української ідеї, надією цивілізованої особистості на її державно-саморегулятивне відтворення й подолання охлократичних перешкод розвитку держави, освіти тощо.

Проблема футурологічного відновлення традиції козацького гетьманату в сучасній Україні є виявленням Духу добра як надії, починаючи своє «дійство» з переможного козацького розуміння дійсності, що поступово висвітлює патріотично-комунікативний контекст у демократизації національної державності (про що писав Б. Антоненко-Давидович). Добро виявляє переможний дух соборності й нині, часто попри негативізм глобалізаційних (нівелюючих) процесів або загострення на пострадянському просторі національних конфліктів. Становлення європейської політичної нації, що має надію мирно зберегти соборний характер своєї етносоціальної сутності (полемічної спільноти), поступово стає властивістю патріотизму цивілізованого, тобто негріховного типу (ідеї таких авторів, як В. Андрущенко, Є. Борінштейн, В. Кізіма, О. Базалук, В. О कोरोков, В. Рижко), також перевіряє дух національного буття серед пасіонарних аспектів гідності, що має стати постійно діючим поштовхом до громадського аналізу етносоціальної реальності, на яку спрямовується пізнавальна активність громадянських носіїв духу істини, з метою її шляхетного, навіть міфологічного розуміння.

Суб'єктивізація міфологічного знання серед ідейних знаків висуває надію як сенс-статус «Хазяїна-раба»: несе на собі реальний відбиток часу екзистенції, оскільки наближається доба відмови цивілізованих патріотів від духу «бунту мас», що для нащадків залежить також від особливих якостей «батьків нації». Тобто «громадським барометром» для працівників державних і громадських організацій є практичне визначення рівня громадянської й адміністративної відповідальності звичайної та офіційної особистості, удосконалення етносоціальних правил колективного пошуку цивілізованого суспільства, пріоритету доби, оскільки хазяїна «духовної ноші нації» має репрезентувати видатна особа, яка репрезентує головну концепцію сповна, – українських етноконфесійних груп, що мають своє цивілізаційне «Я». Це стосується долі як України, так і Росії. Ось чому свідомий українець протестує, коли його «кличуть» у посттоталітарному просторі в образливій формі (хохол, малорос), тому що в асоціації шляхетного призначення є підвищення рівня власної державності.

Намагання консерваторів і лібералів вивести імперську ідею до європеїзації, проводячи «косметичний антибільшовицький ремонт», виявилось неприйнятним. В. Кантор стверджує: «Боротьбу з більшовизмом змінила в ситуації розпаду імперії боротьба за виживання кожної людини окремо та всієї

Росії в цілому. <...> І у свідомості російської радянської людини, яка начебто вірила у свою перевагу над рештою світу, раптом стався переворот і відмова від бачення Росії як богообраної країни, яка висловила магістральну тенденцію людського прогресу» [5, с. 24]. В Україні патріотична чи націоналістична еліта вчасно звернула увагу на цей кризовий феномен; в основі цієї міфології лежало постмодерністське тлумачення тези «Москва – третій Рим». Для аналізу реалій наступної екологічної доби розгляд характеру історичного етносу тепер та тоді показує сенс духовних інтенцій, що відтворюють самотність і буття суспільства. Імперська ідея ігнорує мету «постлюдини» – торкнутися «парадоксів переможного духу»; проте є ризики перманентного «бунту мас», що є проявом тотального контексту будь-якої революції (В. Кремень, В. Плавич, В. Попков) в обрядах української державності (В. Кізіма) [6, с. 20–30].

Сила національної державності полягає в здійсненні добра конкретного історичного народу (В. Рижко), спрямовується на знищення зла, щоб еволюційно перевести стихію етногенезу в соборність націєгенезу, захищаючись від ворожих намірів чужоземців, навіть ситуативних проявів зла, у тому числі деяких дій політиків-сусідів. Добро є абсолютним, хоча й зло не можна так просто знищити, лише спрямовуючи всю волю політичної нації на його винищення; його можна також поступово витіснити, навіть за допомогою релігії. Дуже часто за псевдорелігійною філософією воля до самого знищення обертається на свою протилежність. У цьому полягає внутрішнє протиріччя етносоціальної діяльності – боротьба суверенітету за виявлення національної сутності. Мегафізичний сенс розумної політики добросусідства можливий лише на підставах дієвої моральності, коли в надії цивілізовані патріоти засуджують гріх пасивності в боротьбі зі злом як гріховним проявом антисуспільної волі. Внутрішня безглуздість зла в історіософському контексті визначається тим, що є соборний прояв цивілізованого націєгенезу, оскільки метафізика надії узгоджує принципи Вічного (добро) з європейськими (загальнолюдськими) цінностями.

Обрану молодими патріотами тему негайної реалізації української ідеї відомі європейські експерти вважають досить актуальною. «Метафізика надії» вже в близькій перспективі розкриває «соціокультурні зміни на межі тисячоліть», оскільки розбудова української держави не може відбуватись без громадянської уваги до особливостей становлення всезагального політичного самовизначення українського народу як європейської політичної нації (Є. Борінштейн). Щоб суверенні представники етнічного розмаїття (наприклад, караїми або кримські татари) вважали себе гідними участі в становленні цивілізованості українського політичного утворення, потрібно вміти вільно репрезентувати духовну силу соборної ідеї; необхідно також знайти певний інтегруючий фактор, який зможе еволюційно та соборно об'єднати різні етнічні й конфесійні традиції та компоненти в єдину політичну націю. Саме цей метафізичний фактор має бути на увазі, коли є культура мов, варто знаходити себе в проісторичних компонентах номінації вищих сенсів, що трансцендентно виокремлюють українську ідею як надію цивілізованих патріотів на вираховання в собі й у всьому українському соціумі тієї міри людської досконалості, за якої зможе виявитись Божа справедливість для еволюційно-історичної ходи європейського націєгенезу. Однак як національна ідея може когось об'єднати, коли в нашому суспільстві немає єдності ні до розуміння її самої, ні до соборного розуміння «конфесійної єдності», тому що існують принципові розбіжності в позиції патріотів щодо нових конституційних засад, хоча цим вони якісно відрізняють себе від войовничих націоналістів, або націонал-нігілістів? Це надзвичайно склад-

не питання проходить «червоною ниткою» через дослідження філософів української ідеї на межі ХХ – ХХІ ст. (О. Шморгун) [9, с. 262–270].

Усвідомлюючи теоретичні й практичні труднощі проблеми відтворення на тлі соборного духу нової громадянської спільноти, необхідно в історіографії дослідити історичні етапи становлення української політичної нації крізь призму громадського осмислення козакофільства як оптимальної соціокомунікативної діяльності мас (нащадків козацьких героїв) та окремих, найбільш видатних представників нескореної України, які саме заклали фундамент громадсько-політичної самосвідомості політичної нації (Г. Сковорода, М. Гоголя, І. Франка, Т. Шевченка). Метафізика нації – прогнозований засіб як орієнтир виживання навіть під час посилення негативізмів етносоціальної «деструкції», тобто руйнівних наслідків зовнішньої чи внутрішньої політики, що значно зіпсує сучасну атмосферу етносоціального буття.

Однак постнекласична метафізика дослідження може охоплювати історико-політологічну логістику або футурологію реконструкції історії політичної думки, відкинувши в «архів» дух літописної реконструкції історичного минулого. Спадщину духовних лідерів нації необхідно виявити в аспекті футурології, що визначає процесуальну логіку елітоутворення як «дивовижний» контекст філософії історії, яка в цьому разі стає оптимальним засобом розуміння «субстанційної» (трансцендентної) глибини проникнення представників духовної еліти в сутність і структуру самого національного буття, що охоплює дух націєтворення в житті й долі видатних осіб, як ідейної глибини нашої мрії в творчості корифеїв, так і їх конкретної ролі в історичному процесі.

Т. Шевченка, М. Гоголя, Л. Українку або І. Франка як «батьків нації» турбувала насамперед сама методологія власної філософії історії, що має посилювати увагу суспільства до часу й простору, становлення цивілізованості громадян. Дискурс змагання за суверенітет держави є романтично-просвітницька хода, а також категоріальний аналіз, історичне тлумачення саморегулятивних особливостей становлення суверенної влади та політичної нації. Статуси й умови її громадсько-патріотичних аспектів за швидкістю зрушення на соціальній «горизонталі» комплексно зумовлюють захист європейських пріоритетів. Дух метаморфоз політичної надії завдяки онтологічному тлумаченню навколишнього світу української політичної нації висвітлює рівень цивілізованих умов буття, тобто багатозначно впливає на дух етнонаціональних змін із вільною відмовою від стереотипів малоросіяництва тощо.

Дослідження «малоросійської меншовартості», яке торкається також положень про трансцендентний вплив носіїв патріотичної діяльності, виявляє цілісність природи патріотичної діяльності як екоософського виміру ознак духовної повсякденної атмосфери, на що вперше вказав В. Вернадський як ініціатор опредметнення екоонтологічної значущості елітних і маргінальних груп впливу, що дає можливість певним чином розуміти сучасну стратегію як «партію влади» або подолання еволюційної інерції впливу носіїв «малоросійської меншовартості», виявляючи цілісність цивілізованого громадського суспільства та статус буття історичних етносів у контексті екоософського поля метафізичного дискурсу тощо [4, с. 90–95]. До розуміння екзистенціалів Вічносущого екоософія не випадково залучено постаті російської й української філософії (М. Бахтін «Рабле і Гоголь») з метою номінувати сучасне козацьке гетьманство за ознаками метафізичного відгалуження штучного розвитку інтелектуальної гри (за створеними постнекласичними правилами, через виявлення так званого громадського суб'єкта, що нівелює дух проімперських нормативів).

Категорія метафізики надії в трансцензусі ракурсів «націєтворення» вказує на обсяг громадських норм, що відповідають цивілізаційним ідеалам власної національної освітньої політики, яка являє нажите «річчю-в-собі» (за її соціокультурним усвідомленням), знімає в дихотомії «свій – інший» номінацію антагоністичної домінанти. Визначимо її через монадологічне поняття «інтерсуб'єктивність» (Е. Гуссерль) як найвитонченіший синтез духовних антитез, що включає

цілісну гармонію епістемології, природи, етносу та соціуму. Так, категоріальний сенс Вічносущого в індуктивній формі тоді вже конкретизує абстрактну можливість бачити сутність у «будь-якій волосинці (речі) і кровинці, щоб був «гроб» і «перст» <...> і є в тій кровинці частинка, яка до життя <...> що допомагає лікареві лікувати, це її «дух» і «життєдайність», її піднесення за метафізикою історії як «вставання» <...> що залишається в дітях» (В. Розанов). Шляхетна гідність зараз має екоософське призначення та номінує свободу й гідність людини з її трансцендентним націєгенезом властивостей «над – Я» (у вигляді спільного та відмінного).

Гідність носія цивілізованої державної ідеї навіть альтернативне суспільство зумовлює поважати українську ідею як сучасну патріотичну цінність щодо універсального осмислення націократичного міфологізму. Патріотичною елітою використовується розуміння станів буття як аксіологічного сенсу духу козакофільства з історичним виокремленням підходів М. Гоголя, Т. Шевченка та І. Франка. Що є важливою прикметою метафізичного пізнання? Головною прикметою є «надія на ненасилля», оскільки вибір шляхетної критики – висвітлення проблем імітації втілення прогнозів корифеїв, або половинчасте націєтворення й елітоутворення, оскільки козакофільство стимулює розповсюдження нормативних ознак європейських національних ідеалів усюди. Там, де є патріотична еліта, дуже раритово нібито «дивовижним» чином виявляються русійні сили національної справи або футурологічні ознаки подальшої ходи інтенсивної архетипізації духовного розвитку майбутнього у вимірі форм цивілізаційної комунікації тез лібералізації й демократизації, зокрема з виявленням особливостей ментального підґрунтя активності «середнього класу».

Виявлення феноменальності інтерпретації національної ідеї інтелекцією значно ефективніше формує дух патріотичного самовизначення захисників пам'яті про «козацьку особистість» або її толерантне ставлення до всіх учасників «громадянського руху», до носіїв правдолюбства будь-якого етнічного походження, зокрема й із-поміж носіїв свідомої поваги до цивілізованих європейських цінностей.

Суверенітет держави, наприклад, сприяє втіленню духу соціокомунікативної надії, репрезентує настрої на користь збереження соборного характеру сучасної України. Тоді хода націєтворення знімає суперечливі моменти екстремізму й сепаратизму, оскільки духовна еліта повинна еволюційно поглиблювати осмислення української ідеї, що відбувається через узагальнення ідеалів і тих спільнот, які репрезентують опозиційний громадський рух.

Сценарій актуалізації соціокомунікативної надії для реалізації футурологічно-позитивного сенсу нашої мрії полягає в тому, що духовна еліта має з'ясувати, якою мірою міфологічне знання (про козацьке минуле) несе на собі реальний відбиток сучасної метафізики національної ідеї як часу героїчної екзистенції – доби відмови від духу перманентного провокування «бунту мас» і відтворення всього того, що уособлює сукупність особових якостей того чи іншого етносу в націєгенезі. В освітній площині не «прижився» дух войовничого націоналізму, оскільки він іноді гальмує творчий початок ідеалів козакофільства. Метафізичне освоєння спадку «батьків нації» (чим будь-які радикали заважають процесу визначення європейських етносоціальних правил, виявляючи ідеальну сукупність цивілізованого рівня громадської відповідальності тих еліт, що некритично сприйняли перманентні гасла особистостей, які бунтують). Тоді філософія української ідеї є лише поверховим удосконаленням суспільної життєдіяльності «нащадків великих предків», чим мимоволі принижується ступінь етносоціального й духовного становлення суверенітету історичної нації (така модель за рівнем бездуховної реалізації інтенцій Вічносущого лише обмежує дух козакофільства як метафізики надії та заледве може бути використана для започаткування в площині історичної пам'яті подальших досліджень інших аспектів цієї важливої проблеми).

Т. Шевченко, як відомо, історичну необхідність збереження пам'яті про «дух козакофільства» пов'язував із поняттям «велика родина». Так, у «Заповіті», рефлексуючи над цим поняттям, він рішучо відкидає дух вульгарного соціологізму, що

відтворює «повзучу» деструкцію. На цьому наголошували також інші українські корифеї: потрібно перемогти деструктивні обставини напівколонізованої дійсності, що створюють на «розшматованих уламках» гетьманату хохла, або малороса; необхідно, щоб завжди патріотична людина «розміщувала» перед собою щось ідеальне для духовного тлумачення «вищих сенсів буття» (у контексті історичного Логосу). Уже в Платона, наприклад, з'являється термін «філософія», де як основна субстанційна ознака виставляється прагнення кращих носіїв людської душі до гносеологічного розуміння метафізично-самодостатньої істини, яку шляхетна людина осмислює (за допомогою розумного влаштування звичайного й надзвичайного сенсів національного буття) [7, с. 46]. О. Лосєв переконаний: «Античні мислителі завжди намагались об'єднати неперервне становлення з перервними, тобто тимчасовими, структурами буття».

Зняття тягаря історичного й політичного навантаження «напівколонізованого малоросійства» (намагаємось уникати їх з огляду на метафізичні сенси, щоб не було непорозуміння між філософським і політичним значенням суті цивілізованого державного (суверенного) становлення в процесі метафізичного осмислення деструкції, що гальмує створення комунікативного сценарію здійснення національної ідеї).

Аналізуємо «філософію деструкції» на основі твору Д. Донцова «Націоналізм» (1926 р.). Деструкція завжди викривляла дух природи, етносу, примітивізуючи як «необхідне зло» його героїчний складник, коли Вічносуше підноситься лише як черговий заклик до бунту, а не як загальна підстава пізнання субстанційних ідеалів європейського націтворення. У такий же вульгарний спосіб адепти воєнного осмислення майбутнього тлумачать інтенції національної ідеї, у якій поняття «етнос» підноситься взагалі в бюрократичний спосіб, що не є винятковою потребою для виживання носіїв шляхетності (лише для деякого здійснення зовнішніх бажань біомаси, не гідної вищих щаблів європейського цивілізованого державотворення, проте яка поступово, «по краплі», позбавляється рабських комплексів на шляхалх громадського ненасилля).

«Тут – національне буття», як свідчить хода неперервних ознак метафізики надії, виявляє футурологічну правомірність у відмові не стільки від пошуку стереотипів воєнного націоналізму, скільки від примітивізму в політичній філософії держави, оскільки є логіка гуманістичних обривів – відмов від еклектики «націософії», адже потрібно виявити дух «нової онтології» в її вищих номінаціях сенсу буття. Відтворення підвалин «цивілізованої козацької нації» за своєю футурологічною спрямованістю вдало протистоїть етнічно-варварському націоналізму (цинізму чи нігілізму), носіями якого в нашому дослідженні виступає «малоросійська еліта», яка захищає свої амбітні плани «перелицьовування минулого досвіду» завдяки націонал-еготизму або регіональному відчуженню, не розуміючи, що жодні шляхетні наміри не зможуть за адміністративними «вказівками» чи хвилю «бунту мас» негайно подолати інерцію традиції, яка тривалий час відтворювалася також за пролетарським чи національним фанатизмом, духом «малоросійсько-меншвартистського» існування тощо.

Становлення європейської політичної нації, що має надію мирно зберегти соборний характер своєї етносоціальної сутності (полемічної спільноти), поступово стає властивою цивілізованого патріотизму, тобто еволюційного подолання гріховного типу української єдності. Саме за допомогою цього освітній простір оновлюється на європейських чеснотах, також перевіряє дух національного буття серед пасіонарних аспектів козацької гідності, що має стати постійно діючим поштовхом до громадського аналізу етносоціальної реальності, на яку спрямовується пізнавальна активність громадянських носіїв патріотичного духу істини.

Література

1. Андрущенко В. Організоване суспільство. Проблема організації суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу / В. Андрущенко. – К. : Атлант ЮемСІ, 2006. – 498 с.

2. Антоненко-Давидович Б. Там, де тіні забутих предків / Б. Антоненко-Давидович // Запорожці. До історії козацької культури / упор. І. Кравченко. – К. : Мистецтво, 1993. – С. 140–154.

3. Боринштейн Е. Самореалізація людини в трансформуючому українському обществі / Е. Боринштейн // Перспективи. – 2005. – № 3. – С. 102–107.

4. Вернадський В. Украинский вопрос и русское общество / В. Вернадский // Родина. – 1990. – № 4. – С. 90–95.

5. Кантор В. Западничество как проблема «русского пути» / В. Кантор // Вопросы философии. – 1993. – № 4. – С. 24–34.

6. Кізіма В. Ідея та принципи постнекласичної освіти / В. Кізіма // Вища освіта України. – 2003. – № 2. – С. 20–30.

7. Платон. Диалоги / Платон; сост. А.Ф. Лосєв. – пер. с. древнегреч. – М. : Мысль, 1986. – 607 с.

8. Розанов В. От чего не удался памятник Гоголю? / В. Розанов // Розанов В. Сочинения / В. Розанов. – М. : Советская Россия, 1990. – С. 345–351.

9. Шморгун О. Етнонаціональний вимір антикризової моделі розвитку та Україна. Ліберальна версія європейського державотворення. Європейський Захід проти Сходу / О. Шморгун // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей : зб. наук. праць / відп. секретар З.С. Скринник. – Львів : Ун-т банківської справи НБУ, 2014. – С. 262–279.

Анотація

Аксенова В. І. Патріотизм – феномен парадигми комунікативного суспільства. – Стаття.

Глобалізація комунікативного суспільства обумовлює дух патріотизму як складного соціокультурного контексту, що відображає цілісні характеристики освіти інформаційного суспільства, яка перетворює парадигму філософії на засадах тісної взаємодії зв'язків між суспільствами – різновиду етносоціального й планетарного соціуму. Постнеокласичний аналіз викликає необхідність систематизації методологічних основ, принципів, критеріїв, підходів і дискурсів міжкультурної комунікації, розроблених вітчизняними й зарубіжними дослідниками.

Ключові слова: парадигми філософії освіти, козакофілство, символ і значення, футурологічні обрії дійсності, цінність інформаційних відносин, природа патріотичної комунікації, радикальні етносоціальні зміни.

Аннотация

Аксенова В. И. Патриотизм – феномен парадигмы коммуникативного общества. – Статья.

Глобализация коммуникативного общества обуславливает дух патриотизма как сложного социокультурного контекста, что отражает целостные характеристики образования информационного общества, которое превращает парадигму философии на основе тесного взаимодействия связей между обществами – разновидностями этносоциального и планетарного социума. Постнеоклассический анализ вызывает необходимость систематизации методологических основ, принципов, критериев, подходов и дискурсов межкультурной коммуникации, разработанных отечественными и зарубежными исследователями.

Ключевые слова: парадигмы философии образования, казакофильство, символ и значение, футурологические горизонты действительности, ценность информационных отношений, природа патриотической коммуникации, радикальные этносоциальные изменения.

Summary

Aksonova V. I. Patriotism is a phenomenon of the communicative paradigm of society. – Article.

The phenomenon of global communication society makes an analysis of the spirit of patriotism as a complex social and cultural context that reflects a coherent set of relations: education characterize the Information Society, which transforms the paradigm of philosophy on the basis of communication because of the close interaction and binding ties between societies – Ethno-Social and the kind of global society. Presented postneoclassical analysis, due to the need to systematize theoretical and methodological foundations, principles, criteria, approaches and intercultural communication discourse developed by domestic and foreign researchers.

Key words: paradigm of philosophy of education, cossacophilism, symbol and meaning, futurological horizon reality, value of information relations, communications patriotic nature, radical ethno-social changes.